

Academic Article

“Tribal cloth in Lanna”: pattern, beauty and value of handicrafts of marginal people

Panupong Jongcharnsittho

Faculty of Fine Arts and Architecture, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai 50300, Thailand

Abstract

This academic article presents the Lanna tribal fabric from 9 tribes, namely, Karen (Pakaguryor), Iu-Mien, Hmong, Lahu, AKha, Lizu, Dara - ang (Pa Long), Kachin and Lua (La Wue) which is a group of people in the status of "marginalized". These tribal people are originally came from China, Tibet, Myanmar and then migrated to Thailand which is close to border areas with neighboring countries: such as Laos, Myanmar, Vietnam and some of them are living in 8 provinces in northern part of Thailand (Lanna) which are Chiang Mai, Chiang Rai, Lamphun, Mae Hong Son, Lampang, Phrae, Nan and Phayao. These tribes have a way of life and culture in using similar fabrics. The fabric is showed as an important cultural dress of the tribe from the past to the present. Apart from silver jewelry, these tribes can be distinguished by their use of fabric; especially in the form of clothing and accessories; both in their daily life and important rituals. Those fabrics are made by hand, using weaving, embroidery, writing, patching and sewing to create a pattern of tribal clothing. Their fabric is a handicraft with a high value that reflects the bond between the fabric and person. Woven fabrics emphasize the use of fresh and contrasting colors as a medium way of showing the gratitude to the mother, creativity in art and design which is hidden with various beliefs related to the fabric itself, refinement combined with perseverance, planning for work. Moreover, it presents the importance of the fabric in the way of life towards their tribe through patterns, and beauty from each tribe. The article also illustrates analysis of materials, patterns, colors, utility, production aesthetic and value of the tribal fabric in Lan na through changes in the current social context.

Keywords: Fabric, Tribal, Lanna, Pattern, Marginal people

*

Corresponding authors:

Panupong Jongcharnsittho E-mail: panupong@rmutl.ac.th

Received: 18 September 2019.

Revised: 4 February 2020.

Accepted: 27 March 2020

บทความวิชาการ

“ผ้าชนเผ่าในล้านนา”: รูปแบบ ความสวยงาม และคุณค่าของหัตถกรรมคนชายขอบ

ภาณุพงศ์ จงขานสิทธิ์¹

คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่ 50300

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอเรื่องผ้าของชนเผ่าในล้านนา 9 ชนเผ่า คือชนเผ่ากะเหรี่ยง (ปะกาเกอญอ) อีวเมี่ยน ม้ง ลาหู่ อ่าข่า ลีซู ตาราอั้ง (ปะหล่อง) คะดิน และ ลัวะ (ละเวือะ) ซึ่งเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในสถานะของ “คนชายขอบ” มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศจีน อีเบต พม่า แล้วอพยพมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยแถบชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า เวียดนาม และบางส่วนอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด (ล้านนา) คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา ชนเผ่าเหล่านี้มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในการใช้ผ้าที่คล้ายคลึงกัน ผ้าเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายที่สำคัญของชนเผ่าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนอกเหนือจากเครื่องประดับเงิน ชนเผ่าเหล่านี้มีความโดดเด่นในการใช้ผ้ารูปแบบของเครื่องนุ่งห่มและสิ่งของเครื่องใช้ ทั้งวิถีชีวิตประจำวันและพิธีกรรมงานสำคัญต่าง ๆ เน้นการทำด้วยมือ ส่วนใหญ่ใช้การทอ การปัก การเขียนลวดลาย และการเย็บปะติด เพื่อใช้เป็นรูปแบบและลวดลายเครื่องนุ่งห่มประจำเผ่า เป็นงานหัตถกรรมมีคุณค่าสูงที่สะท้อนถึงความผูกพันระหว่างคนกับผ้า เน้นการใช้สีสดและตัดกันอย่างรุนแรง เป็นสื่อกลางแสดงถึงความภาคภูมิใจที่มีต่อผู้เป็นแม่ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในทางศิลปะและการออกแบบ การแฝงด้วยความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผ้า ความประณีตผนวกกับความขากเพียรพยายาม การวางแผนในการทำงาน นอกจากนี้ยังนำเสนอเกี่ยวกับความสำคัญของผ้าที่มีต่อวิถีชีวิตของชนเผ่า รูปแบบ ลวดลาย ความสวยงามของผ้าแต่ละชนเผ่า การวิเคราะห้วัสดุ รูปแบบ ลวดลาย สี ประโยชน์ใช้สอย การผลิต ความสวยงาม และคุณค่าในเชิงออกแบบผลิตภัณฑ์ และสุดท้ายคือผ้าชนเผ่าในล้านนากับการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: ผ้า, ชนเผ่า, ล้านนา, ลวดลาย, คนชายขอบ

¹ ผู้แต่งหลัก

ภาณุพงศ์ จงขานสิทธิ์ อีเมล: phanunongkhan@rac.lia.ac.th

รับต้นฉบับบทความ: 18 กันยายน 2562.

รับต้นฉบับบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2563.

รับฉบับบทความ: 27 มีนาคม 2563

บทนำ

ล้านนาเป็นพื้นที่ของภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัด 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน และพะเยา โดยมีจังหวัด เชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง จังหวัดเหล่านี้มีอัตลักษณ์ ที่ซึ่งแตกต่างกันและคล้ายคลึงกันทั้งด้านประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหาร งานหัตถกรรม และการละเล่นต่าง ๆ ล้านนาเป็นที่อยู่อาศัยของทั้งคนเมือง และกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งที่มี ภาษา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ฯลฯ แตกต่างจากคนเมือง ซึ่งเรียกว่าชนเผ่า (Hill tribe) ชนเผ่า เหล่านี้อยู่ในสถานะของคนชายขอบซึ่ง Office of the Royal Society (2007, p.1) ให้ความหมายของคนชายขอบ ไว้ว่า “คนชายขอบ คือ คนที่อยู่ห่างไกลจากสังคมมักหมายถึง ผู้ที่ไม่ได้รับการดูแล ไม่ได้รับบริการหรือความคุ้มครองจากรัฐอย่างที่คนอื่น ๆ ได้รับ แต่เป็นคนที่ต้องดูแลตนเอง และมีวัฒนธรรมของตนเอง ที่อาจจะแตกต่างจาก วัฒนธรรมของคนที่อยู่ในเมือง” จากการที่ผู้เขียนได้ วิเคราะห์ใหม่เชิงพื้นที่แล้ว ความหมายของคำว่า “คนชายขอบ” นั้น น่าจะมาจากในสมัยอดีต บุคคลเหล่านี้มีถิ่นกำเนิด ในประเทศจีน และอพยพ แล้วได้อพยพมาอาศัยอยู่บริเวณ พื้นที่ตรงเข็บบชายแดน เนื่องด้วยเหตุผลบางประการ เช่น สงคราม ปัญหาคุณภาพชีวิต พื้นที่ทำกิน ฯลฯ จึงถูก เรียกว่า “คนชายขอบ” (Marginal Person) ระยะต่อมา จึงย้ายถิ่นมาอาศัยกระจายอยู่ตามที่ราบลุ่มหรือในหมู่บ้าน บางกลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับคนเมือง จนมี การผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรม การนิยามความหมาย ของ “คนชายขอบ” กับ “ชนเผ่า” น่าจะนิยามเป็นความหมาย เดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของ Tacharok Sattayavinij (2013, p.99) เรื่อง “สิทธิของคนชายขอบ กับปัญหาที่ดินทำกิน : กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าม้งปากกลาง อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน” ได้นิยามความหมายของ

คำว่า “คนชายขอบ” กับ “ชนเผ่า” เป็นความหมาย เดียวกัน ถึงแม้ว่าชนเผ่าเป็นกลุ่มที่ถูกกระบวนการทาง สังคมจัดให้อยู่สถานะบุคคลชายขอบของสังคมนับจาก อดีตถึงปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของสิทธิความเป็นมนุษย์ ความเป็นพลเมือง และสิทธิทางวัฒนธรรม แต่ชนเผ่า เหล่านี้ยังคงรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าไว้โดย ไม่สูญหาย

ชนเผ่าที่เป็นคนชายขอบในล้านนาหรือภาคเหนือ ตอนบน 8 จังหวัด เป็นกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น หลายประการทั้งในเรื่องของอาหาร เครื่องดนตรี วิถี ชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ สมุนไพร การละเล่น รวมถึงงานหัตถกรรมต่าง ๆ เช่น เครื่องประดับเงิน จักสาน และผ้า สิ่งเหล่านี้แสดงความเป็นตัวตน (อัตลักษณ์) ของชนเผ่าได้อย่างเด่นชัด และมักมีความภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์เหล่านี้ อัตลักษณ์บางประเภทเชื่อมโยงกับ ความศรัทธาและความเชื่อ บางประเภทสะท้อนถึง ความภาคภูมิใจ บางประเภทแสดงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะหัตถกรรมผ้าของชนเผ่าเป็น งานหัตถกรรมที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของชนเผ่าอย่าง ต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผู้เขียนสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลชุดประจำเผ่า ในภาคเหนือตอนบน

ผ้า : ความสำคัญต่อวิถีชีวิตชนเผ่าในล้านนา

ล้านนามีชนเผ่าต่าง ๆ ซึ่งเป็นชนเผ่าหลัก ดังที่ Inter Mountain People's Education and Culture in Thailand Association (2019, p.1) ระบุไว้จำนวนทั้งสิ้น 10 เผ่า คือกะเหรี่ยง (ปะกาเกอญอ) คะฉิ่น ดาราอั้ง (ปะหล่อง) ไทใหญ่ (ไต) ม้ง อีวเมี่ยน ลีซู ลาหู่ ลัวะ (ละเวือะ) และอาข่า แต่ชนเผ่าที่มีงานหัตถกรรมผ้าโดดเด่น สีสันสวยงาม ประณีตในการทำ สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของชนเผ่าได้ชัดเจนที่สุดมีเพียง 9 ชนเผ่า คือ 1) กะเหรี่ยง (ปะกาเกอญอ) 2) อีวเมี่ยน 3) ม้ง 4) ลาหู่ 5) อาข่า 6) ลีซู 7) ดาราอั้ง (ปะหล่อง) 8) คะฉิ่น และ 9) ลัวะ (ละเวือะ) ผ้าของชนเผ่าในบทความนี้ ผู้เขียนได้นิยามไว้ว่า สิ่งของของชนเผ่าที่ทำด้วยวิธีการทอ การปัก การเขียนสี การปะติด ด้วยวัสดุต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปแบบของผืนและนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การนิยามนี้เป็นการนิยามที่สอดคล้องความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (Office of the Royal Society, 2011, p.777) ที่นิยามว่า "ผ้า หมายถึงสิ่งที่ทำด้วยเส้นใย เช่น ฝ้าย ไหม ขนสัตว์ โดยวิธีทอหรืออัดให้เป็นผืน เรียกตามลักษณะของสิ่งที่ทำ เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าขนสัตว์ หรือตามลักษณะที่ใช้ เช่น ผ้ากราบ ผ้าอาบ ผ้าอ้อม หรืออีกความหมายหนึ่งคือ สิ่งที่ทอ ตัก ด้วยเส้นใยฝ้าย ป่าน ปอ ไหม ขนสัตว์ ให้เป็นผืนเพื่อใช้ประโยชน์ลักษณะต่าง ๆ เช่น ใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ใช้ในพิธีกรรม มีกลวิธีการทอ ลวดลาย และสีหลากหลาย ตามขนบนิยมของแต่ละกลุ่มชน" ผ้ามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชนเผ่าเทียบเท่ากับเครื่องประดับเงิน เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยสี่ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของชนเผ่า เช่นเดียวกับคนเมือง หากเราได้มีโอกาสได้ไปเยี่ยมชมในหมู่บ้านชนเผ่าในภาคเหนือตอนบน จะเห็นความ

หลากหลายของรูปแบบเสื้อผ้า เช่น ผ้าโปกศิริชะ ยาม ลี้อ กะโปรง กางเกง หมวก ฯลฯ บางชนิดอาจพบเห็นในชีวิตประจำวันทั่วไป บางชนิดอาจพบเห็นในงานหรือพิธีกรรมสำคัญเท่านั้น ผ้าของชนเผ่าจึงเป็นสิ่งที่บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะรูปแบบและลวดลาย นอกจากนี้ในวิถีชีวิตของชนเผ่าเป็นผู้หญิงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ต้องทอผ้าหรือปักลายผ้าให้สวยงาม ประณีต และทำอยู่ที่บ้าน ในขณะที่ผู้ชายต้องออกไปทำงานที่ใช้แรงงานหนักนอกบ้านเช่น ทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ งานทอผ้าของผู้หญิงจึงกลายเป็นหัตถกรรมเชิงสัญลักษณ์ของผู้หญิงชนเผ่า และมีการถ่ายทอดการทอให้แก่ลูกหลานเป็นลำดับ การที่ผู้หญิงของชนเผ่าต้องทอผ้าและปักผ้านี้ เนื่องจากต้องการแสดงให้เห็นว่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีความอ่อนโยน มีความประณีต และเป็นารให้ความสำคัญต่อเพศหญิงในเรื่องของความขยันอดทน และเป็นที่ยอมรับของผู้ชายที่จะมาสู่ขอเป็นภรรยา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นการยกย่องคุณค่าของเพศหญิงผ่านงานหัตถกรรมผ้า

ผ้าของชนเผ่าส่วนใหญ่ทำจากผ้าเนื้อหนาที่เป็นผ้าฝ้าย และผ้าที่ใช้เส้นใยจากเปลือกไม้ใยกล้วยซึ่งเป็นการทำด้วยมือ (Hand Made) แล้วนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อ กางเกง หมวก ยาม ผ้าโปกศิริชะ สิ่งเหล่านี้สามารถแสดงความแตกต่างระหว่างชนเผ่า เพศ วัย ได้อย่างเด่นชัด คุณค่าของงานหัตถกรรมเหล่านี้มันเกิดจากการทอด้วยที่เอนซึ่งอาจใช้เวลายาวนานในการทอ การเขียนลวดลายบนผืนผ้าซึ่งต้องใช้สมาธิพอควรและความเที่ยงตรงของมือ การปักลวดลายโดยใช้สีของด้ายหลากสี มาจัดวางเรียงต่อกันให้เกิดลวดลายที่ต่างกัน ซึ่งต้องใช้ความเที่ยงตรงของมือและความคิดสร้างสรรค์ในการจัดองค์ประกอบ และการเย็บลวดลายโดยใช้สีของผ้าที่ต่างกัน ซึ่งต้องใช้สายตา สมาธิ ความเพียรพยายามสูง ในคราวที่

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวงได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมชนเผ่าในพื้นที่ต่างๆ ของภาคเหนือตอนบน พระองค์ได้ทรงสังเกตและทราบแต่ละชนเผ่ามีเครื่องแต่งกายประจำเผ่าที่มีลวดลายและสีสันทันเป็นเอกลักษณ์ทั้งด้านรูปแบบและลวดลาย ทรงมีพระราชดำริว่า เสื้อผ้าของชนเผ่าคืองานศิลปะล้ำค่าที่สืบทอดต่อกันมาอย่างต่อเนื่องหลายรุ่น สมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ ขณะเดียวกันก็ควรที่จะส่งเสริมให้เกิดเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชนเผ่าเหล่านี้ที่มีความแร้นแค้น เพื่อส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังทรงตรัสกับชนเผ่าทุกเผ่าว่าให้รักหวงแหน และภาคภูมิใจในหัตถกรรมของตนเอง ตลอดจนให้คงรูปแบบและลวดลายดั้งเดิมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์และสืบทอดกันมา สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าชนเผ่าถึงแม้อยู่ในสถานะของคนชายขอบที่อาจไม่ได้รับการยอมรับในเชิงสังคมจากภายนอก หรืออาจไม่มีความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างงานต่าง ๆ ได้ แต่ในตรงกันข้าม กลับเป็นบุคคลที่สามารถสร้างสรรค์งานหัตถกรรมที่มีคุณค่าสูงจนเกิดการยอมรับในระดับของพระบรมวงศานุวงศ์ของไทย ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าชนเผ่าเหล่านี้มีระดับความคิดสร้างสรรค์ที่สูงพอสมควร อีกทั้งยังมีความคิดริเริ่ม (Originality) เพราะความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลใดก็ตามน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้สามารถสร้างผลงานสวยงาม ประณีตได้

รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าในล้านนา

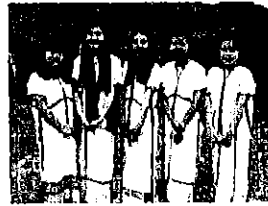
The Support Art and Crafts International Centre of Thailand (2014) อธิบายว่า การสร้างสรรค์รูปแบบและลวดลายบนผืนผ้าของชนเผ่า ส่วนใหญ่มีที่มาจาก การสังเกต เลียนแบบ หรือจินตนาการโดยใช้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ผืนผ้า

หนึ่งผืนอาจประกอบด้วยลวดลาย และสีที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะลวดลายผ้าที่เกิดจากการปักนั้น มีความละเอียดประณีต สวยงามมาก ชนเผ่ามักมีการอพยพย้ายถิ่นบ่อยครั้ง ส่งผลให้เกิดการผสมผสานในวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ภาษา ตลอดจนการสร้างสรรครูปแบบและลวดลายผ้า รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าสามารถจำแนกตามแต่ละเผ่าดังนี้

1. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่ากะเหรี่ยง

(Karen) ถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่บริเวณมอญโกเลีย ต่อมาได้หนีภัยสงครามมาอยู่ที่อิเบต และเมื่อถูกรุกรานจากกองทัพจีนก็อพยพลงมาทางใต้ จนกระทั่งลงมาถึงดินแดนลุ่มแม่น้ำสาละวินในเขตพม่า กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่อาศัยอยู่หนาแน่นในบริเวณภาคเหนือ และภาคตะวันตกของประเทศไทย กะเหรี่ยงในประเทศไทยเป็นกลุ่มที่อพยพจากประเทศพม่าเป็นชนเผ่าที่มีประชากรมากที่สุดในประเทศไทย ในล้านนาชนเผ่ากะเหรี่ยงแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลักคือ 1) สะกอ เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” (Pakaguryor) 2) ป๋าว 3) ปะโอ หรือ ตองสู และ 4) บะเว หรือ คะยา ชนเผ่ากะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันและใกล้ชิดกับธรรมชาติมาก ส่วนใหญ่นับถือผี มีความเชื่อว่ามีสิ่งมีชีวิตและวิญญาณคอยปกปักรักษา มีพิธีกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติที่หลากหลาย สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าด้วย เด็กหญิงและหญิงสาวหนุ่มจรรยาจะแต่งกายเป็นชุดทรงกระบอกสีขาว เป็นสัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์ ผู้ที่ยังมิได้แต่งงานจะสวมชุดขาวและไม่สามารถที่จะไปแต่งชุดสตรีที่แต่งงานแล้ว ได้เด็ดขาด หญิงอยู่ในสถานภาพแต่งงานแล้ว จะแต่งตัวแบ่งออกเป็น 2 ท่อน ท่อนบนจะเป็นเสื้อดำประดับด้วยลูกเคี้ยว ท่อนล่างนุ่งซิ่นสีแดงมีลวดลายที่ทำมาจากสี

ธรรมชาติ ผู้ที่มีสถานภาพเป็นแม่บ้านแล้ว ห้ามกลับไปแต่งชุดสีขาวเป็นอันขาด เพราะชุดสีขาวจะใส่ได้เฉพาะผู้ที่เป็นสาวโสดเท่านั้น ผ้าโพกศีรษะของผู้หญิงกะเหรี่ยงในสมัยก่อนจะทอด้วยผ้าฝ้ายพื้นสีขาวเดินด้วยลวดลายสีแดง มีปล่อยชายผ้าทั้งสองข้างยาวประมาณ 1 คืบ หรือจะเป็นผ้าฝ้าย ทั้งสาวโสดและหญิงที่แต่งงานแล้วจะโพกหัวเหมือนกัน แต่ปัจจุบันมักใช้ผ้าโพกหัวกันหลากหลาย ทั้งผ้าทอและหาซื้อจากตลาด บางครั้งเป็นผ้าขนหนู ส่วนการแต่งกายของผู้ชายชนเผ่ากะเหรี่ยงนั้น สมัยก่อนจะสวมเสื้อทรงกระบอกยาวเหมือนหญิงสาว แต่จะเป็นสีขาวปนแดงซึ่งทำมาจากสีธรรมชาติ ภายหลังจากการแต่งกายของชายจะมีอยู่ 2 ท่อน ท่อนบนจะเป็นเสื้อคอสีแดง ท่อนล่างจะเป็นกางเกงสีดำทรงหลวม คาดศีรษะด้วยผ้าสีแดงหรือสีขาว รูปแบบที่สำคัญของผ้าชนเผ่านี้คือ เสื้อ กุญแจม ผ้าโพกศีรษะ ผ้าถุง การสร้างรูปแบบและลวดลายเกิดจากการใช้จินตนาการที่เป็นสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ใบไม้ ดอกไม้ พืช สัตว์ และสิ่งของเครื่องใช้ การสร้างผืนผ้าของชนเผ่าใช้เทคนิคการทอสลับสี การจก การทอขดดอก การปักด้วยด้ายไหมพรมหลากสี การปักประดับตกแต่งด้วยเมล็ดลูกเต๋อย ผ้าแต่ละผืนที่ทอเสร็จแล้วมักมีการกำหนดชื่อลวดลายลงไปอีกด้วย จุดเด่นของผ้าชนเผ่ากะเหรี่ยงคือการนำเมล็ดลูกเต๋อยสีขาวมาประดับตกแต่ง เนื่องจากมีความเชื่อว่าสีขาวเป็นสีแห่งความบริสุทธิ์ สะอาด เป็นสิริมงคล ช่วยป้องกันสิ่งชั่วร้ายไม่ให้เข้าสู่ชีวิต เมื่อนำมาปักบนเสื้อผ้า จะนำความสุข ความเจริญมาสู่ชีวิต เสื้อผ้าประจำชนเผ่ากะเหรี่ยงใช้สวมทั้งในชีวิตประจำวันและพิธีกรรมสำคัญ ดังตัวอย่างภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่ากะเหรี่ยง ที่.ว. (The Support Art and Crafts International Centre of Thailand, 2014)

2. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าอู๋เมี่ยน (U-Mien) ชนเผ่าอู๋เมี่ยน อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ชนเผ่าเมี่ยน แต่ภาษาทางการจะเรียกว่า "อู๋เมี่ยน" ชนเผ่านี้มีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน เป็นชนเผ่าที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมคล้ายคนจีนมากที่สุด มีความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิเต๋า วิญญาณ และเทพต่าง ๆ ดังเห็นได้จากพิธีกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่านี้ มักเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของคนจีนเสมอ บุคคลลิกของชนเผ่าเมี่ยนจะยึดมั่นในความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ซึ่งนำมาถ่ายทอดสู่ลวดลายผ้า เสื้อผ้าของชนเผ่าอู๋เมี่ยนเป็นสีพื้นสีดำ รูปแบบที่สำคัญของผ้าชนเผ่าเมี่ยน คือ กางเกง ผ้าโพกศีรษะ เสื้อ หมวก กุญแจม ชนเผ่าเมี่ยนได้รับการยกย่องว่ามีฝีมือด้านการทำงานหัตถกรรมที่มีชื่อเสียง โดยผู้ชายมี

ความสามารถในการทำเครื่องเงิน ในขณะที่ผู้หญิงมี
ความสามารถในการปักลวดลายผ้าได้อย่างประณีต
สวยงาม เนื่องจากผู้หญิงทุกคนได้รับการถ่ายทอดจาก
มารดาว่าต้องปักผ้าเป็น ผ้าปักบางผืนของชนเผ่าเมี่ยนอาจมี
ลวดลายมากกว่า 10 ลายรวมอยู่ในผืนเดียว นิยมใช้สี 7 สี
ในการปักลวดลายได้แก่ สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน สีเขียว
สีม่วง สีดำ และสีขาว เนื่องจากเชื่อว่าเป็นสีผ้าของ
บรรพบุรุษอิวเมี่ยนที่ชื่อ “ผืนดาว” แต่ละลวดลายมีชื่อ
เรียกต่างกัน ผู้หญิงชนเผ่าอิวเมี่ยนได้รับการถ่ายทอด
จากพ่อแม่สืบต่อกันมาว่า ลูกผู้หญิงของชนเผ่าต้องปักผ้า
ได้ทุกคน ผ้าปักของชนเผ่าเมี่ยนจะมีการกำหนดชื่อ
ลวดลายต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน บางผืนอาจใช้เวลาปักไม่น้อย
กว่า 6 เดือน ถึง 1 ปี จุดเด่นของการปักผ้าชนเผ่าอิวเมี่ยน
คือลักษณะคล้ายการปักครอสติสแต่วิธีการปักลายจะเริ่ม
จากด้านหลังขึ้นมาข้างหน้า (ด้านที่แสดงลายผ้า) เสื้อผ้า
ประจำชนเผ่าอิวเมี่ยนหากอยู่ในชีวิตประจำวันอาจสวมไม่
เต็มรูปแบบ แต่เมื่อมีงานหรือพิธีสำคัญจะสวมเต็มรูปแบบ
ดังตัวอย่างภาพที่ 3

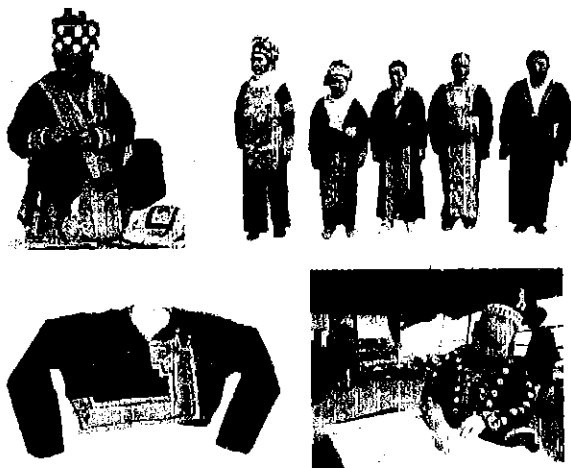
ภาพที่ 3 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าอิวเมี่ยน
ที่มา: (The Support Art and Crafts International Centre of
Thailand, 2014)

3. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าม้ง (Hmong)
ชนเผ่าม้งมีถิ่นกำเนิดทางตอนเหนือของประเทศจีน ต่อมา
ได้อพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในประเทศพม่า ลาว จากนั้นจึง
อพยพอีกครั้งหนึ่งเข้ามาอาศัยบนภูเขาสูงแนวตะเข็บ
ชายแดนไทย ปัจจุบันม้งในภาคเหนือตอนบนมี 2 กลุ่มหลัก
คือ ม้งขาว และม้งลาบ ชนเผ่าม้งขึ้นชื่อว่ามีฝีมือชั้น
ชั้นแข็งมาก ในช่วงเวลาหลังเสร็จจากงานเกษตรกรรม
ผู้ชายจะตีเหล็กและทำเครื่องเงิน ขณะที่ผู้หญิงจะปัก
เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม รูปแบบผ้าชนเผ่าม้งมักอยู่ใน
รูปแบบของเสื้อ กระโปรง กางเกง ผ้าห่ม ผ้าปักของชนเผ่าม้ง
เป็นงานฝีมือที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ หญิงสาวม้งทุกคน
จะร่ำเรียนวิชาปักผ้าจากผู้เป็นมารดาของตนเอง เสื้อผ้า
ประจำเผ่ามักใช้สีดำเป็นหลัก แต่ใช้ด้ายสีสดปักให้เกิด
ลวดลายบนผืนผ้า และไม่นิยมใช้สีแดงในการปัก เพราะมี
ความเชื่อว่าเป็นสิริมงคล เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุ ไม่เป็นมงคล
และนิยมใช้เฉพาะงานศพเท่านั้น มีการเรียกชื่อลวดลายต่าง ๆ
เพื่อให้จดจำง่าย

ผ้าโยกัญซงเป็นผ้าที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต
ชนเผ่าม้ง ในอดีตทุกคนรอบครัวจะปลูกต้นกัญซงเพื่อนำ
เส้นโยกมาทอเป็นเสื้อผ้าประจำเผ่า และนำมาเขียนลวดลาย
ด้วยเทียนหรือขี้ผึ้งร้อน ซึ่งการเขียนเทียนถือเป็นจุดเด่น
ของผ้าชนเผ่าม้ง ผู้หญิงม้งจะใช้วิธีการนี้วาดลวดลายบน
ผืนผ้า เพื่อเตรียมสำหรับตัดเป็นกระโปรง ซึ่งมีกระบวนการ
อีกหลายขั้นตอนกว่าจะได้เป็นกระโปรง 1 ตัว อาจต้องใช้
ระยะเวลายาวนานถึง 1 ปี การเขียนลวดลายด้วยเทียนนี้มี
ลักษณะคล้ายการเขียนลายผ้าบาติกที่รู้จักแพร่หลายใน
ปัจจุบัน หญิงชนเผ่าม้งจะใช้อุปกรณ์เขียนเทียนแท่งขนาดเล็ก
ทำจากไม้และทองแดง จุ่มลงในเทียนหรือขี้ผึ้งร้อน แล้วนำ
มาเขียนลวดลายลงบนผืนผ้า เมื่อเสร็จแล้วจึงนำผ้าไปขย่มเย็น
ด้วยสีน้ำเงินธรรมชาติจากต้นกัญ เมื่อผ้าแห้งผืนเปลี่ยนเป็น
สีน้ำเงินเข้มตามต้องการแล้ว ก็จะนำผ้าไปต้มด้วยความร้อน

ให้เนื้อเหี้ยนละลาย ก็จะได้ผ้าสีน้ำเงินที่มีลวดลายเขียนเหี้ยน เป็นสีขาวกระจายทั่วทั้งผืน และสุดท้ายจึงนำไปทับอัดกลับ เป็นกระโปรง สวมใส่เป็นชุดประจำเผ่าที่สวยงาม

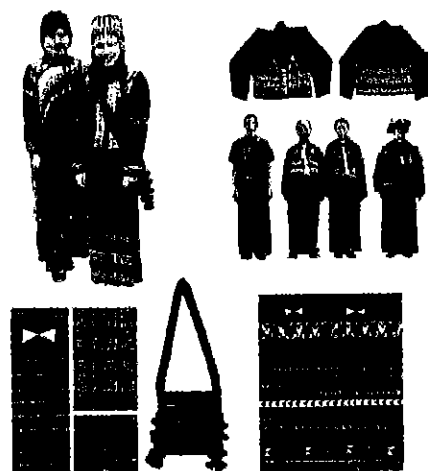
ปัจจุบันแม้ว่าการใช้เสื้อผ้าที่ทำจากเส้นใยกัญชงจะลดน้อยไป แต่ส่วนใหญ่ยังยึดถือเป็นประเพณีว่า ต้องเตรียมเสื้อผ้าชุดใหม่ที่ทำจากใยกัญชงไว้สวมใส่เมื่อเสียบชีวิต เนื่องจากเชื่อว่าหากได้สวมเสื้อผ้าที่ทำจากใยกัญชง เมื่อเสียบชีวิตแล้วจะได้พบกับบรรพบุรุษมั่งมีในโลกหน้า แต่หากไม่ได้สวมเสื้อที่ทอจากผ้าใยกัญชงแล้ว วิญญาณจะเร่ร่อน ชุดประจำชนเผ่าม้งจะสวมเต็มรูปแบบเมื่อมีงานหรือพิธีสำคัญในเผ่า แต่ในชีวิตประจำวันอาจไม่สวมเต็มรูปแบบ ดังตัวอย่างภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าม้ง
ที่มา: (The Support Art and Crafts International Centre of Thailand, 2014)

4. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าลาหู่ (Lahu)
ชนเผ่าลาหู่ มีถิ่นกำเนิดในประเทศธิเบตและมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ต่อมาได้อพยพเข้าไปอยู่ในประเทศพม่า ชนเผ่าลาหู่แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) ลาหู่ณี 2) ลาหู่ณะ 3) ลาหู่เจเล 4) ลาหู่ชีบาเกี้ยว 5) ลาหู่ชีบาหลา 6) ลาหู่แะฮะกาย 7) ลาหู่พู และ

8) ลาหู่กู่เลา ผ้าของชนเผ่าลาหู่แต่ละกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ในอดีตผู้ชายชนเผ่านี้มีความสามารถในการล่าสัตว์ ชนเผ่าลาหู่ส่วนใหญ่แต่งกายด้วยผ้าสีดำที่ข้อมด้วยสีธรรมชาติ มักนิยมตกแต่งลวดลายบนเสื้อผ้าด้วยการปักเส้นด้ายหลากสี อย่างสวยงาม นอกจากนี้ยังมีการเข็บปะติดผ้าที่มีสไลด์อีกด้วย สีที่ชนเผ่าลาหู่นิยมเป็นพิเศษคือสีแดง และสีเขียว วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ ส่งผลต่อจินตนาการในการสร้างสรรค์ลวดลายบนเสื้อผ้าประจำเผ่า รูปแบบของผ้าชนเผ่าลาหู่มีอยู่ในรูปแบบของเสื้อ ผ้านุ่ง ถุงยาม กางเกง จุดเด่นของผ้าชนเผ่าลาหู่คือการใส่จินตนาการหรือเนื้อหาเรื่องราวลงไปในลวดลาย ซึ่งเป็นลวดลายเกี่ยวกับธรรมชาติเช่น ต้นไม้ สัตว์ หรือเป็นเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับการล่าสัตว์ หรืออาจมีลวดลายที่หลากหลายชนิดในผ้าผืนเดียว มีการกำหนดชื่อลวดลายต่าง ๆ บนผืนผ้า เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ ชุดประจำเผ่าลาหู่ จะสวมใส่เต็มรูปแบบเมื่อมีงานสำคัญในหมู่บ้าน แต่ในชีวิตประจำวันจะไม่สวมเต็มรูปแบบ ดังตัวอย่างภาพที่ 5

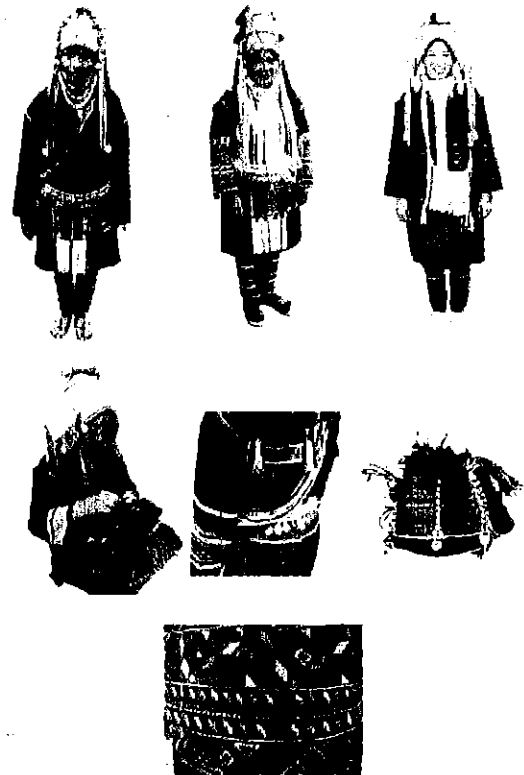

ภาพที่ 5 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าลาหู่
ที่มา: (The Support Art and Crafts International Centre of Thailand, 2014)

5. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าอาข่า (Akhai)

ชนเผ่าอาข่ามีถิ่นกำเนิดในประเทศจีนทางตะวันออกของมณฑลไกวเจา ยูนนาน หูหนาน และกวางสีในประเทศจีน ชนเผ่าอาข่าแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 8 กลุ่ม คือ 1) อูโล้อ่าซ่า 2) โลเมีย้อ่าซ่า 3) ผาหม้อ่าซ่า 4) หน้าค้อ่าซ่า 5) เตี้ยบะอ่าซ่า 6) อาเค้ออ่าซ่า 7) อ้อจ้ออ่าซ่า และ 8) อูฟ้อ่าซ่า แต่ละกลุ่มที่มีความโดดเด่น เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย มีจำนวนมาก คือ อูโล้อ่าซ่า โลเมีย้อ่าซ่า และผาหม้อ่าซ่า กลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม มีชุดประจำเผ่าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสร้างลวดลายโดยการปัก เช่นเดียวกับชนเผ่าอิวเมี่ยนและชนเผ่าม้ง แต่ลวดลายอาจยังไม่มีความละเอียดประณีตเท่ากับชนเผ่าอิวเมี่ยนและชนเผ่าม้งมากนัก นอกจากนี้อาจใช้วิธีการเย็บปะติดเล็กน้อย รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าอาข่ามักอยู่ในรูปแบบของ เสื้อ หมวก ผ้าพันน่อง ถุงข้อมือ โดยเฉพาะหมวกนั้นมีความโดดเด่นที่สามารถใช้เป็นสิ่งจำแนกเพศหญิงและชายได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ชุดประจำเผ่านิยมประดับด้วยเครื่องประดับเงินรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่านี้ ชนเผ่าอาข่าจะสวมชุดประจำเผ่าเต็มรูปแบบในงานหรือพิธีกรรมสำคัญ ส่วนในชีวิตประจำวันจะไม่สวมเต็มรูปแบบ

งานปักผ้าเป็นสิ่งที่ผู้หญิงอาข่าทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก โดยผู้เป็นแม่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ให้ ลวดลายปักผ้าชนเผ่าอาข่าบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์และธรรมชาติ และคงสืบทอดลวดลายการปักลงบนผืนผ้าอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ผู้ชายอาข่าจะสวมเสื้อแขนยาวหรือเสื้อกั๊กสีดำ ปักลวดลายเล็กน้อยตามขอบชายเสื้อ สวมกางเกงสีดำ สะพายถุงข้อมือในอดีตมีการทอผ้าพันศีรษะสีดำ ปัจจุบันอาจพบเห็นไม่บ่อยนัก ลวดลายผ้าของชนเผ่าอาข่ามีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและรับรู้ ดังตัวอย่างภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าอาข่า

6. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าลีซู (Lizu)

ชนเผ่าลีซูมีถิ่นกำเนิดทางตอนเหนือของประเทศธิเบต ต้นน้ำสาละวินตอนเหนือของรัฐคะฉิ่น ประเทศพม่า ต้นน้ำโขงและในเขตมณฑลยูนนานทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย ชนเผ่าลีซูเป็นชนเผ่าที่มีชุดแต่งกายประจำเผ่าที่มีสีสันสดใสหลากหลาย ในอดีตหญิงชาวลีซูจะใช้ผ้าฝ้ายในการทำชุดประจำเผ่า และเรียนรู้วิธีการสร้างสรรค์ความสวยงามให้กับเสื้อผ้าของตนเองด้วยวิธีการเย็บผ้าปะติด ที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้เป็นมารดา ตั้งแต่วัยเด็ก การเย็บผ้าปะติดของชนเผ่าลีซูใช้เทคนิคการตัดผ้าที่มีสีสันสดใสเป็นชิ้นขนาดเล็กรูปสามเหลี่ยม เรียกว่า “ลายเขี้ยวหมา” แล้วนำมาเย็บติดกันขึ้นเป็นลวดลายต่าง ๆ เป็นแถบ “เรียกว่าผ้าแถบ” (Interview Jua Me Li-Ja and Anima Saejoo Lizu Hilltribe, 25th May

2019) ลายนี้หากมีขนาดเล็กก็ยิ่งเพิ่มความยากในการทำ เมื่อเสร็จแล้วจึงนำไปประดับตกแต่งชุดประจำเผ่า บริเวณรอบคอเสื้อ แขนเสื้อ หรือเข็มขัด แต่ในปัจจุบัน เราอาจไม่พบเห็นการนำผ้าที่เย็บปะติดไปตัดเย็บเป็นชุด ประจำเผ่า เนื่องด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ระยะเวลา การทำ ความยากในการประกอบ แต่ได้เปลี่ยนมาใช้ผ้ายัด สีต่าง ๆ ที่หาซื้อได้ในเมืองมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าทดแทน ผ้าฝ้ายแบบเดิม เนื่องจากอาจมีราคาถูก ตัดเย็บได้รวดเร็ว และง่ายกว่า

ผู้หญิงชาวลีซูยังมีความสามารถในการเย็บผ้า เป็นเส้นขนาดเล็ก เพื่อนำมาขิดรวมกัน ดัดปลายแต่ละเส้น ด้วยด้ายไหมทรมทางกลมเป็นกระจุด หลากสีสวยงาม ที่เรียกว่า "เชือกลีซู" หรือ "หางลีซู" ซึ่งใช้เป็นสิ่งแสดง อัตลักษณ์ประกอบการแต่งกายประจำเผ่าที่โดดเด่น โดยผู้หญิงชาวลีซูจะนำหางลีซูนี้ร้อยเส้นไปห้อย ประดับไว้ที่เอวบริเวณด้านหลังของกางเกง ส่วนผู้ชาย จะนำหางลีซูมาห้อยเอวติดไว้ด้านหน้าของกางเกง เชือกลีซูนับเป็นจุดเด่นที่แสดงความเป็นตัวตนของชนเผ่า ลีซูได้อย่างเด่นชัด สำหรับรูปแบบและลวดลายของผ้า ชนเผ่าลีซูมักอยู่ในรูปแบบของ เสื้อ กางเกง ถุงย่าม และหมวก โดยเฉพาะหมวกของชนเผ่านี้เป็นรูปวงกลม หน้าตัดแบน ที่ตกแต่งด้วยลูกปัด พู่ไหมพรมสีต่าง ๆ ห้อยระย้าลงมาอย่างสวยงาม สำหรับลวดลายบนผืนผ้า นั้นมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันเพื่อให้รายต่อการจดจำ การเย็บผ้า ปะติดเป็นลวดลายนั้น จะวางแผนเลือกลักษณะลวดลาย ที่จะจัดวางก่อน แล้วเลือกสีที่จะจัดวางบนผืนผ้าทั้งหมด ก่อน จากนั้นจึงใช้กรรไกรตัดผ้าออกเป็นชิ้นเล็ก เพื่อนำไปเย็บปะติดเป็นลวดลายตามต้องการ ดังตัวอย่าง ภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าลีซู

7. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าดาราอั้งหรือปะหล่อง (Dara-ang/Palong) ชนเผ่าดาราอั้งมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "ปะหล่อง" และมักเรียกตนเองว่า "ดาอั้ง" (Da - ang) Inter Mountain People's Education and Culture in Thailand Association. (2019, p.1) ระบุว่าชนเผ่าดาราอั้งมีถิ่นกำเนิดบนดอยสูงที่เมืองไทจง เมืองลูซี เฉินกาง อยู่ในเขตปกครองตนเองยูนนาน (มณฑลยูนนานสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน) และกระจัดกระจายรวมกันอาศัยอยู่กับชนเผ่าอื่นในเขตปกครองตนเองยูนนาน และได้อพยพย้ายถิ่นมาอาศัยกระจายอยู่หลายแห่งในประเทศพม่า เนื่องจาก สัมผัสสงครามกับชาวพื้นเมืองเดิม ดาราอั้ง (ปะหล่อง) เป็นชนเผ่าที่ เรียกตัวเองว่า "ดาอั้ง" (Da - ang, Ra-ang, Ta-ang) คำว่า "ปะหล่อง" เป็นภาษาไทยใหญ่ซึ่งใช้เรียกชนกลุ่มนี้ การแต่งกายของชนเผ่าดาราอั้งนั้นมีความโดดเด่นอีกชนเผ่าหนึ่ง สีสันและลวดลายการแต่งจะเน้นอยู่ 3 สีเป็นหลัก ประกอบด้วย 1) สีแดง หมายถึงหรือแทนสัญลักษณ์พระอาทิตย์และมังกร 2) สีขาว หมายถึงถึง

หรือแทนสัญลักษณ์นางพญานาคและความบริสุทธิ์ 3) สีดำ หมายถึงหรือแทนสัญลักษณ์ของความมึลทิน และการตัดขาดจากสรวงสวรรค์ รูปแบบและลวดลายของชนเผ่าดาราอั้งมักอยู่ในรูปแบบของเสื้อ ผ้าชีน ผ้าคลุมศีรษะ และถุงย่าม การแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าของผู้หญิงดาราอั้งจะแสดงความเป็นตัวตนของชนเผ่าได้เด่นชัดที่สุด ผ้าของชนเผ่าดาราอั้งเป็นผ้าสีสดหลากสี มีผิวลื่นมันเล็กน้อย นอกจากการใช้สีหลัก 3 สี ดังที่กล่าวมาแล้ว อาจมีสีเขียว สีเหลือง สีนํ้าเงิน สีนํ้าตาล และสีฟ้า อีกด้วย ซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนบุคคล ถึงแม้ต่างสีกัน แต่รูปแบบชุดประจำเผ่ายังคงมีความคล้ายกัน ชนเผ่าอาจไม่มีความโดดเด่นเรื่องการทอและปักผ้าเหมือนชนเผ่าอื่น อาจมีการทอผ้าบ้างในบางหมู่บ้าน แต่ก็ยังมีจำนวนน้อย ยังไม่เป็นที่รับรู้แพร่หลายมากนัก แต่ทั้งนี้สีของชุดประจำเผ่าเป็นสีสดใสหลากสี ผสมกับพื้นผิวที่ลื่นมัน และมีกระดุมเงิน พู่ไหมพรมสีต่าง ๆ ประดับตกแต่งเพิ่มเติมทำให้ชุดประจำเผ่าดาราอั้งเกิดความสวยงามและเป็นจุดเด่นอีกรูปแบบหนึ่ง การสวมใส่ชุดประจำชนเผ่าดาราอั้งในชีวิตประจำวันและในงานสำคัญ พิธีกรรมต่าง ๆ จะสวมใส่เหมือนกัน แต่ต่างกันตรงที่งานสำคัญหรือพิธีกรรมต่าง ๆ จะสวมเครื่องประดับเงินประกอบให้สวยงามมากขึ้น ดังตัวอย่างภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าดาราอั้ง

8. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าคะฉิ่น (Kachins) ชนเผ่าคะฉิ่นมีถิ่นกำเนิดในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน แล้วอพยพเข้ามาสู่ประเทศพม่าและไทย โดยที่ประเทศพม่ามีชนเผ่าคะฉิ่นอาศัยอยู่บางส่วนในรัฐคะฉิ่น ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือสุดของประเทศพม่า ส่วนในประเทศไทยนั้นมีหมู่บ้านชนเผ่าคะฉิ่นอยู่เพียงหมู่บ้านเดียวคือบ้านใหม่สามัคคี ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ บางส่วนอพยพมาพร้อมกับชนเผ่าลีซูและลาหู่ คะฉิ่น เรียกตนเองว่า “จิงปอ” หรือ “จิงผะ” การแต่งกายของชนเผ่าคะฉิ่น จะเหมือนกันทุกวัย โดยไม่มีความแตกต่าง รูปแบบและลวดลายของชนเผ่าคะฉิ่นมักอยู่ในรูปแบบของเสื้อ หมวก กระโปรง ผ้าพันน่อง และถุงย่าม เน้นสีโทนมแดง เหลือง และดำ ผู้หญิงเป็นสัญลักษณ์ของการแต่งกายประจำเผ่าที่เด่นชัดที่สุด ผู้หญิงสวมชุดประจำชนเผ่าโดยสวมเสื้อแขนยาวสีดำ กระโปรงสีน้ำตาลแดง ทอด้วยลวดลายสีเหลือง การแต่งกายที่นับเป็นจุดเด่นคือการนำเครื่องประดับเงินรูปครึ่งวงกลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 3 นิ้ว รวมถึงพวงระย้าเงินมาประดับตกแต่งบนเสื้อทั้งด้านหน้าและด้านหลัง จำนวนหลายชิ้น มองดูคล้ายเสื้อเกราะของนักรบโบราณ ในชีวิตประจำวันชนเผ่าคะฉิ่นจะไม่สวมใส่เสื้อผ้าเต็มรูปแบบ แต่จะสวมใส่เฉพาะในงานหรือพิธีสำคัญของชนเผ่าเท่านั้น (Interview Anuchat Lapa Kachin Hilltribe, 3rd April 2019) ดังตัวอย่างภาพที่ 9

ภาพที่ 9 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าคะฉิ่น

ที่มา: (Chinalai Tribal Antiques, 2019)

9. รูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าลัวะหรือ ละเวียะ (Lue) ชนเผ่าลัวะเป็นชนกลุ่มดั้งเดิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาจักรล้านนาก่อนการตั้งเมืองเชียงใหม่ อาณาจักรลัวะ ถึงกาลล่มสลายประมาณปี พ.ศ. 1200 โนสมัยของขุนหลวงวิลังคะ ผู้นำคนสุดท้ายของชาวลัวะ ปัจจุบันในล้านนาพบลัวะ ในจังหวัดเชียงใหม่ น่าน และแม่ฮ่องสอน หมู่บ้านลัวะที่ยังคงวิถีชีวิตดั้งเดิมและเป็นหมู่บ้านใหญ่อยู่ที่หมู่บ้านละอูป และหมู่บ้านดง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ชายลัวะแต่งกายในชีวิตประจำวันด้วยเสื้อยืด เสื้อเจ็ด กางเกงขายาวแบบคนพื้นราบทั่วไป แต่ส่วนใหญ่สละพยายามเป็นประจำ ส่วนผู้หญิงลัวะแต่งกายในชีวิตประจำวันด้วยเสื้อขาวแขนสั้นกินด้วยด้ายสี สีพื้นของผ้าถุงเป็นสีด้ามี่ลายคั่นเป็นแถบในแนวนอน ลายนี้ได้จากการมัดลายขนาดต่าง ๆ ที่เชิงผ้าด้านล่างเป็นแถบใหญ่ ซึ่งมักเป็นสีแดงหรือสีชมพู เหลือบด้วยสีเหลือง ลายมัดนั้นเป็นสีน้ำเงินแซมขาวมี "ปอเต๊ะ" (ผ้าพันแขน) และ "ปอซวง" (ผ้าพันแข้ง) เพื่อป้องกันความหนาวเย็น หากอากาศร้อนจะถอดผ้าพันแขน และผ้าพันแข้งเก็บไว้ นอกจากนี้ยังมีเครื่องประดับเงิน ตกแต่งให้สวยงาม แต่หากมีพิธีกรรมสำคัญผู้หญิงลัวะ จะแต่งกายด้วยเสื้อและผ้าถุงสีดำ มีลวดลายหลากสี ผู้หญิงลัวะไว้ผมยาวทำเป็นมวยประดับด้วยปิ่นหรือขนเม่น และปล่อยปลายยาว ส่วนหญิงสูงอายุนิยมมวยผมต่ำ แต่ไม่ถึงปลายแบบหญิงสาว ผู้หญิงชนเผ่าลัวะมีความสามารถในการทอผ้าฝ้ายด้วยกี่เอวโดยใช้ฝ้ายที่ปลูกขึ้นเองเพื่อใช้สวมใส่และตัดเย็บเป็นสิ่งทออื่น ๆ รูปแบบผ้าของชนเผ่าลัวะมักอยู่ในรูปแบบของเสื้อ ผ้าถุง ผ้าพันแขน กุญ่าม และผ้าพันแขน ชนเผ่าลัวะอาจไม่มีผ้ารูปแบบและลวดลายโดดเด่น สวยงาม

เหมือนชนเผ่าอื่น แต่ทั้งนี้ผ้าของชนเผ่าลัวะยังคงเป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่า ดังตัวอย่างภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ตัวอย่างรูปแบบและลวดลายผ้าของชนเผ่าลัวะหรือ ละเวียะ

การวิเคราะห์วัสดุ รูปแบบ ลวดลาย สี ประโยชน์ใช้สอย และการผลิต ผ้าของชนเผ่าในล้านนา

ผ้าถือเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายที่สำคัญของชนเผ่าในล้านนา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผ้ายังเป็นอัตลักษณ์ที่สามารถแสดงความเป็นตัวตนของชนเผ่าได้อย่างเด่นชัด นอกเหนือจากอัตลักษณ์รูปแบบอื่น ๆ เพราะผ้าที่นำมาผลิตเป็นเครื่องนุ่งห่ม เช่น เสื้อ กางเกง หรือสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ นั้น เป็นรูปแบบเฉพาะที่ต่างจากผ้าของคนเมืองโดยทั่วไป อีกประการหนึ่งนั้นผ้ามีความสำคัญในฐานะหนึ่งในปัจจัย 4 ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั่วไป ผู้เขียนจึงได้สรุปลักษณะร่วมของผ้าแต่ละชนเผ่าแล้วนำมาวิเคราะห์วัสดุ รูปแบบ ลวดลาย สี ประโยชน์ใช้สอย การผลิต ความสวยงามและคุณค่าของผ้าของชนเผ่าในล้านนา ในเชิงของการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องข้อพิจารณาในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ของ Udomsak Sareebutar (2006,

"Tribal cloth in Lanna": pattern, beauty and value of handicrafts of marginal people

pp. 10-12) ที่กล่าวว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องพิจารณาลักษณะ วัสดุ รูปแบบ ลวดลาย สี ประโยชน์ใช้สอย และการผลิต ดังตารางต่อไปนี้คือ

ลักษณะที่เกี่ยวเนื่องกับผ้า		วิเคราะห์ในเชิงออกแบบ
วัสดุ	1. ผ้าฝ้าย	1. เป็นการออกแบบโดยคำนึงถึงคุณสมบัติของวัสดุในภาคพื้นทวีป สภาพอากาศและความสะดวกในการผลิตให้เหมาะสมกับลักษณะวิถีชีวิตของชนเผ่า หรือเป็นการคำนึงถึงวัสดุที่เหมาะสมและพื้นผิวที่ทนทานของวัสดุในการทำชิ้นงานผลิตภัณฑ์
	2. ผ้ายัด	2. เป็นการออกแบบโดยคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนวัสดุให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป
รูปแบบ	1. ทรงกลม	1. เป็นการออกแบบให้มีความสอดคล้องส่วนประกอบกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ (Ergonomics)
	2. มีความวิจิตรภูมิสถาปัตย์	2. เป็นการออกแบบให้ป้องกันความเสียหายของผลิตภัณฑ์จากสภาพแวดล้อมและสภาพอากาศ
	3. มีความหลากหลาย	3. เป็นการออกแบบให้มีความแข็งแรงหรือสัมพันธ์กันโดยมีแรงเสียดทานในเชิงออกแบบและการอนุรักษ์แบบ
ลวดลาย	1. ลวดลายเรขาคณิต	1. เป็นการออกแบบโดยให้รูปทรงที่ในฐานที่สามารถจัดเก็บและถอดแยกสายไฟหรือตัวที่ใส่ (ปลั๊ก) หรือสิ่งของที่เป็นตัวควบคุมหรือช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้งานหรือผู้จำหน่าย
	2. ลวดลายศิลปะ	2. เป็นการออกแบบโดยคำนึงถึงคุณค่าและความดีงามของลวดลายที่นำมาใช้
	3. การจัดแบบลายเขียนลาย และย้อม	3. ให้ความสำคัญกับวิธีการในการผลิตและ การออกแบบลวดลาย การจัดองค์ประกอบของลวดลายสัมพันธ์กับลวดลายพื้น
ลักษณะที่เกี่ยวเนื่องกับผ้า		วิเคราะห์ในเชิงออกแบบ

สี	สีเดรสสีฟ้า สีเขียว สีชมพู สีน้ำตาล สีเหลืองอมส้ม สีฟ้า เทียนสีเดรสหรือเป็นสีตุลฉาบ	1. เป็นการออกแบบโดยคำนึงถึงสีที่สบายตาโดยเน้นสีโทนอ่อนและโทนเย็นที่นำมาจัดวางรวมกัน 2. เป็นการออกแบบโดยเน้นสีที่จัดจ้านอย่างรุนแรง (Contrast) สีที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด (Intensity) และสีเอกรงค์ (Monochrome)
ประโยชน์ใช้สอย	1. ใช้เป็นเครื่องประดับ	1. เป็นการออกแบบโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้สอดคล้องกับความต้องการ (Form Follow Function)
	2. ใช้เป็นภาชนะใส่ของ หรือใช้จัดตกแต่งภายใน	2. เป็นการออกแบบโดยคำนึงถึงความสะดวกสบายในการใช้ประโยชน์ใช้สอย (Function Follow Form) และสีที่ให้อารมณ์ความรู้สึกที่สอดคล้องกัน